

מזור ש. רבינוביץ

מִלְקַח הַחַי"ל

בטורים הבאים רצוני לעמוד על לקח הנסיון של החייל והמפקד העברי הארצישראלי בתקופת שירותם בצבא הבריטי. במלחמה האחרונה, אני מתכוון בעיקר ללקח שירותם במסגרת הצבאית הגדולה הזאת, מבחינתו הכללית ביותר, בלי לעמוד כאן על פרשת השליחות וההיאבקות המיוחדת שליותה את המתנדב העברי מימי שירותו הראשונים, וללא ספק היה לה חלק מכריע בעיצוב דמותו של איש הצבא היהודי היחידה העברית. ודאי היו בשליחותו המיוחדת של הצבא העברי משום לקח ונסיון רבי-משקל, שכוח רב צפון בהם לעתיד, ועוד יגלו עצמם באפיקים מתאימים; ואלו הפרקים האלה עוסקים בניתוח נסיונו של איש-הצבא העברי מבחינתו הצבאית בלבד, במידה שניתן בכלל להפרידו מהנסיון האחר, המיוחד לדרכה הציבורית-הלוחמת, הגואלת ומצילה של ההתנדבות העברית בדורנו.

חִשׁוֹל הַבְּטָחוֹן בְּכוֹשֵׁר-הַמַּלְחָמָה הַיְהוּדִי

רואה אני תכונת נפש ורוח באדם הבהדד וכן בקיבוץ אנשים, והיא כנראה פרי מסורת וחינוך, שהנה תכונת-היסוד לכות המלחמה של אותו בודד או אותו קיבוץ. תכונה זו היא בבחינת הבסיס החשוב ביותר, ש"על כתפיו" ניתן לארגן ולאמן צבא לוחם טוב, ואלו בהעדרו של בסיס כזה, רק קטנים ודלים יהיו פירות האיסון וההכנה. טרם הומצא מכשיר-מודד שידע "למדד" את התכונה הזאת בטיפוסים לחמים (טיפוסים פרטים או טיפוסים לאומיים) שונים, אולם ישנם חזיונות מלחמה ומצבי אנשים בתוכם, שאם תרד לעומקם, תוכל להסיק מהם על מידת מציאותה של תכונת-יסוד זו. על הכל, מסמלים אותה עמידה עקשנית בתנאים גופניים ורוחניים קשים ומדככים — מזה, וכוח נכונות והקרבה, למען הכלל והרעיון — מזה.

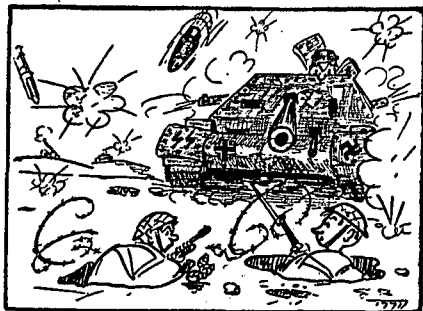
תוך השירות הממושך במסגרת הצבא הבריטי נודמן לנו להפגש מקרוב בגופי-הצבא של עמים שונים בקרב האימפריה, וכן עמים שמחוצה לה. ניתן לנו לראותם מקרוב, ללמוד להכירם, ולעתים גם להתמודד אתם בכמה וכמה שטחים. בלי להגדיר כאן בדיוק אותם החזיונות המיוחדים שלדעתי הם משמשים אבן-בוחן להשנאות, דומני שיצאנו מהתמודדות זו בהרגשה טובה — בהרגשה שהצבא העברי הארצישראלי (הבנוי בעצם, על הממוצע של האוכלוסייה העברית והמשקף, אפוא, את אפשרויותיה) כושר מלחמה רב לו. לדעתי, אין זו הכללה תיאורתית סתם, אלא תחושת-יסוד, שנוספה לחייל שלנו בתקופת שירותו

והוסיפה להכרת ערכו ולהערכתו העצמית-הקיבוצית. שום הכללה תיאורתית מסוג זה לא תוכל, אולי, להקנות את המושג על בטחוננו החדש הזה בכוח-המלחמה היהודי, כשם שהקנהו ההישג וכוח-העמידה הממוצעים דוקא, שנסתכמו לנו בעבר-קרוב זה. לאו דוקא השיאים (המתמידים כמעט) שזכו להם אנשי הבריגדה היהודית ושאר היחידות העבריות, בקורסים, במקומות-השתלמות ובאספורט (למעשה — בכל המקצועות והענפים הצבאיים) הם עיקר ה„מסמרים“ שקבעו בהכרתנו הרגשה חדשה זאת. עדיף מהם נסיון ה„כניסה“, השהיות הקצרות הראשונות בחזית ומספר השבועות הרצופים בחזית-הסניו (כפלים מכפי המקובל בצבא), בהם שמרה החטיבה על שקט נפשי, עבודה מסודרת ומאומצת עם יציבות ככל. ואותו השקט התקיף, ואותה היציבות, והעדר ההתפרצות ההיסטרית, הם שציינו אח"כ גם את שבועות מנוחתה בעורף, זוטות אלו של הוי צבאי — יחד עם הרגשת תגובותיה והערכתה, של הסביבה הצבאית הבלתי-יהודית — הם העדים לאיתנות התכונה הצבאית היהודית המחודשת — ביטוי לאופי החלוצי-הכובש הכללי של דור עברי זה — שבאה לידי גילוי, והוסיפה להתחשל, גם בשנות המלחמה והשירות ובה הערובה לכושר-המלחמה של נושאייה.

טיפוח האמון ביכולתה של „המכונה הצבאית“

בין פירות השירות יש לציין גם את האמון בשיטה ובמסגרת שעליהם מושתת הצבא, כמכשיר-כוח. דאי שאפשר למתוח בקורת על פרט זה או אחר במבנהו של הצבא (ואין זה מן הצורך כלל וכלל, להעתיק את דפוסו של צבא מדינה אחת לאלה של עמים אחרים ושונים); אולם העקרונות של מבנהו, אלה המבטיחים את שלמותה של מכונה לוחמת זו, — מבנה שאתה חי בו בידועים ובלא יודעים במשך כל ימי שירותך, — מקנים לך הרגשת אמון בצבא. לא די בכך. שאי-הקרב הבודד ידע את ה„טכניקה“: כיצד להסתער, למשל, בכידונו בקרב-מגע; יש לדאוג לצרכים רבים אחרים, מלבד לימוד מעין זה. שרשרת הפיקוד, המרכזת בידה את התיכון, הביצוע והפיקוח; מסגרת השירותים למיניהם — לצרכי קרב ולצרכים שמחוץ לימי קרב; משמעת; קיום חוק ומשפט; דאגה לחייה-הרוח של האיש, קשר למולדתו, למשפחתו; דאגה למזונותיו ובריאותו; —

טיפוחם וקיומם של כל אלה, ודברים אחרים, הנובעים כולם מעקרונות מברנהו ושיטתו של הצבא הסדיר-המגויס, נוסכים להכרת החייל והמפקד את ההרגשה החזקה של השתייכות לכלל מאורגן, שאתה מגביר את כוחו — ואתה עצמך מקבל תוספת-כוח על ידו. למשקע השכלי והנפשי של תהליך זה נתכונתי בציני בתוך פרי השירות. הממושך שלנו גם את האמון בכוחה של

„הקבלת מכתב מן חבית?“

המכונה הצבאית, אשר פעולתה היעילה מרחיקה מהחייל הרבה דאגות וחששות ומקנה לו את הבטחון-העצמי, ההכרחי כל כך לשם החזקת מעמד בימי מבחן.

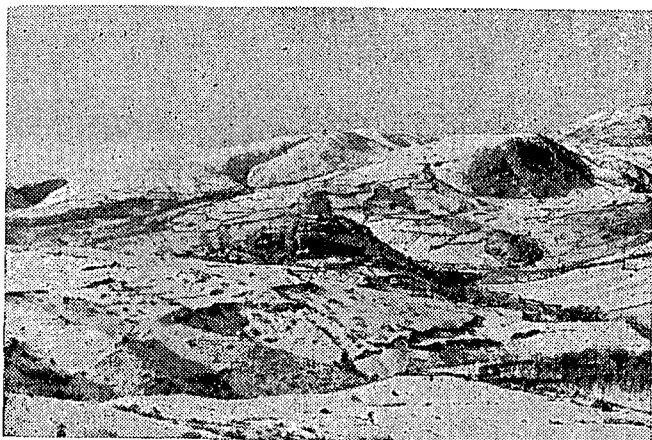
אמון ובטחון בזולת

אמון ובטחון בזולת — היה השעור שנתבלט כבר בלימודים הטקטיים של יחידות-המשנה הקטנות ביותר: כבר אז למדנו, שיש לבטוח בחבר, שיעשה את המוטל עליו בשעת הצורך. ולאחר-כך, חזר ונשנה אותו נסיון מאלף ומעודד במשך כל חייה-שירות שלנו, הלך ועלה בהיקף מתרחב ומוסיף, — גם משבאנו לכלל מגע עם מבני-הצבא הגדולים ביותר. בין אם המדובר בנשק תומך, לסוגיו, ובין בשירותים השונים, למקצועותיהם, נמצאנו למדים, שהצבא בנוי ומושתת על כך, שכל איש וכל חטיבה ידעו את מקומם המתאים ואת המוטל עליהם, וכי כל אחד מהנוגעים בדבר תלוי בשיתוף עם חברו, ובשילוב פעולת שניהם. במרוצת הזמן נוצרה הרגשת בטחון בזולתך. נתברר, שאין אדם יכול להיות בעל-מקצוע לכל דבר, ועל כן כל איש ואיש, במקצועו המסויים, השונה משלך, ודאי ייטיב ממך לעשות את מלאכתו, ואיננו זקוק לעצתך. הדבר הובלט בעיקר בימי החזית, בזמן שהרגשת בטחון זו הועמדה במבחן. ואכן עמדנו במבחן זה, וכל האנשים ויחידות-המשנה לסוגיהן עשו את עבודתם המיוחדת, בעוד שחבריהם סומכים עליהם, ועושים, אפוא, את שלהם תוך בטחון ובלא עצבנות יתרה. והרי לך דוגמה קטנה, האומרת יותר מהלכות הרבה: על אחת המחלקות של הגדוד השלישי הוטל להרוס עמדה גרמנית קדומנית, על אנשיה, באיזור של פוסרטורף. הן להכשרת ההתקפה הזאת, והן לחיפוי על נסיגת הפושטים לאחר בצעם את משימתם, קבעה התכנית הטלת „מסך“ של אש-תותחים, שלולא דיקה (בזמן, וכן במקום) היתה פוגעת בתוקפים עצמם; כן היה כאן סיוע של מספר טנקים, אשר אף הם היו עשויים להועיל בתנאי של פעולה קולעת, אך עלולים להזיק בכל מקרה שגיאה. פעולות מעין אלו — כמו הפעולה ליד להגורגיטה בה הושגה המטרה, העמדה נהרסה, נתפסו השבויים שהיו דרושים למטרות חקר, — הן שחישלו את הרגשת הבטחון בזולת, ובסיוע היעיל של אנשי השירותים האחרים, לסוגיהם.

התנסות ב„טכניקה“ של חיי שירות ובהנהלתם

למדנו לחיות, לארגן ולנהל חיים של שירות מלא. הוא אומר, שירות בחטיבה מגויסת-גיוס-מלא, לפרק זמן ארוך, הרחק מהבית. אנשים, שלא טעמו טעם חיי מגויס כזה, אינם מעלים כלל בדעתם באיזה שיעור ומידה מקיפה מנהלת-הצבא למחלקותיה השונות את מרבית הצרכים של הבודד והחברה. מרבית ימי שירותנו (כ-95%) היו מחוץ לקוי החזית. הם עברו עלינו בתפקידי עורף שונים ובאימונים, ואלה היוו את מרבית נסיוננו. ערכו הגדול של הנסיון, שמדובר בו בסעיף זה, הוא בזה, שהחייל, וכן היחידה, מתנסים פעמים רבות, בתנאים שונים, בפתרון שאלות-מנהלה אלה, מתרגלים לשיגרה הצבאית הדרושה ולומדים לדעת את מקומם ותפקידם המדויק בה. ולא זו בלבד.

אלא שפועלים הם, בכל ענין שבשיגרה, כמעט באופן אבטומטי, תוך צורך מינימלי של מתן פקודות ופיקוח. יחידה מנוסה כזו אפשר להעבירה ממקום למקום, גם שונה ממנו בתכלית, ומתפקיד לתפקיד, ודי לה בפקודות קצרות, שניתנות במשך דקות מספר, — להבדיל מיחידה בלתי־מנוסה, שמתן הפקודות המפורטות

איזור־אימונים של החייל באיטליה

הנדרשות בשבילה יארך שעות — ובכל זאת תהיינה, לבסוף, אי־הבנות ותקלות. נסיון זה הוא המקל על החייל, היודע את חלקו בשיגרת־המעשה ומבצעו במהירות, והוא סובל פחות מחבלי־הסתגלות לכל מקום חדש ומצב חדש. אולם העיקר הוא, שבהגיע ימי מבחן־הקרב ליחידה, הרי נסיון־המנהלה וכושר־המנהלה שלה, החל מהעניינים בהם חייב לטפל החייל הבודד ועד לאלה שבתחום סמכותו של מפקד היחידה, מקילים ומסייעים לנהל את הקרב ולנצח עליו, — במקום שענייני אדמיניסטרציה אלה יכבידו על הנהלת הקרב, ויפריעו לה, כאשר יקרה לעתים. להלן מובאות כמה ראיות להנחה הכללית הנ"ל — דוגמאות מתוך תורת נסיון זו, לשטחיה השונים.

א. ה א ו כ ל.

נפתח בבעית ה א ו כ ל. כל איש בצבא מקבל מנת־מזונות יומית. והתכלית היא להבטיח לו במנה זו את הארוחות המזינות ביותר, בתנאים, שלעתים הם מסובכים וקשים ביותר.

יש ומצבך אידיאלי למדי. יש לך מטבח בנוי, עם תנורים, עומדים לרשותך טבחים מנוסים, מים שוטפים וחדר־אוכל מרווח, עם שולחנות וספסלים, ואפשרות לחלק אוכל לגדוד שלם תוך 20 דקה או חצי שעה. אולם המצב שונה מזה בתכלית במקום שהבישול הנו, בהכרח, פלוגתי, במטבח־י־שדה, כשחבר עובדי־המטבח הוא מתחלף ו"ירוק", מחוץ לטבח קבוע אחד. ברור שבתנאים כאלה

„אני הראשון בתור!“ (מהרגלי שירות שנשחרשו...)

הכנת האוכל וחלוקתו מקבלות צורת „שדה“ קשה הרבה יותר. ושוב הענין לובש צורה אחרת כשיחידתך ב„מדרון קדמי“, הנתון לתצפית ואש-האויב, בתנאי קרב, כשאין אפשרות לבשל ביום — וגם בלילה אי אפשר להצית אש, אין מים שוטפים, ואת האוכל יש להביא לעמדות לאחר שהוכן ובושל במרחק כמה קילומטרים מאחורי הקו, בתוך מיכלים המובלים במכוניות או

או על גבי פרידות סרבניות, או בידי אנשים. (כך, למשל, היה בקטע-החזית שלי ברזינגלה, מקום בו הצריכו המדרונות התלולים שבאיזור הקדומני את השימוש בפרידות¹ — עד למקום בו נאלצו להעביר את המשא על כתפי אנשים). במקרה זה עליך לדאוג, שהאוכל המובא במיכלים לא יפוג תומו ולא יסור טעמו ושיגיע בשלמותו, על אף טלטולי הדרך. גם בעית חלוקת המנות קשה כאן יותר, כי המנה לא תמיד מתאימה לגודל המיכל, ואין די מיכלים „לפירוט“ המנות ליחידות-משנה זעירות². יתכן שתתקל גם בתנאים בהם יהיה הבישול אינדיבידואלי, הוה אומר, שכל חייל יצטרך לבשל לעצמו, בתוך אלפסו שלו, ושוב, לעתים, תחיה כמה ימים על אוכל קר, בלתי-מבושל. כללו של דבר, הרי שורת אפשרויות שונות ומשונות — ויש להתנסות בהן, ויש להיכון לקראתן.

ב. ה ש י כ ו ן .

צא וראה כמה מרובים סוגי השיכון שאתה נתקל בהם בימי שירותך ולכל אחד מהם יש לקבוע אורח-סידורים מתאים ומיוחד לו, כדי לנצל את אפשרויותיהם עד מכסימום, וכן להסדיר מנהלה יעילה להם.

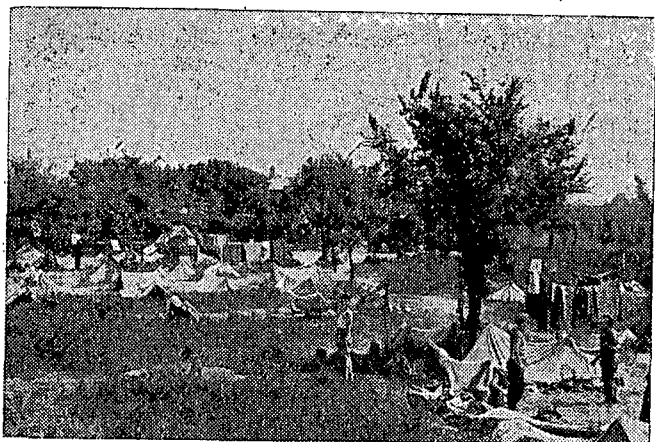
גם כאן רחבה ומגוונת היריעה: החל מבניינים שנבנו לכתחילה לשיכון צבאי, על כל נוחיותיהם, וגמור באהלי-שדה קטנים, או חורבות-בניינים; החל ממיטות ברזל מסודרות וגמור ב„תחליפים“ עשויים על רגל אחת, בידי החייל עצמו או בתנאים של חוסר מיטה בכלל.

„אל תהיה אנטישמי!“

(1) השתמשו שם בפלוגת-פרידות מיוחדת להובלת אספקה ותחמושת.

(2) לגבי אלה והדומים לאלה, על הקשיים רצופי-הגיחוך שבהם, ראה סיפורו של ס. ורשיגורה: „מבחן הקרב הראשון“ שנפרסם ב„מערכות“ (חוב' ל"ה עמ' 74). — המ ע ר .

באחת החנייות של החי"ל

„שיכון“ — אין פירושו רק מקום לינה בלבד; מושג זה כולל גם את כל המוסדות האחרים, הדרושים לאיש או ליחידה — בתי־כסא, משתנות, מקלחות, מטבחים, משרדים, חדרי־אוכל, חדרי־תרבות, קנטינה, מקום לספר ולסנדלר, למחסן, לבית־כנסת וכו'. יש לדאוג לתאורה, ויש להסתגל ולהמציא סידורי מיני־וביה מתאימים לתנאים הפרימיטיביים — והוא הדין בחימום בימי חורף. דומני, שדי להזכיר את סוגי המשתנות בלבד, לפי צורות סידורן ובנייתן, שהחייל נתקל בהן בתחום שירותו — למלא הרבה דפים בחוברת. אף אספקת המים היא לעתים בעיה רבתי, המצריכה נסיון (ושימוש בנסיונם של אחרים, קודמך בכך, — ושהוא־הוא זה שנצבר וגובש בתקנות; ועוד יותר מזה — השימוש במים. ועל הכל חשוב אותו דבר נצחי, שהוא בבחינת „ראי“ לרמת היחידה: זוהי ההיגינה שלה, הנקיון שלה.

ועתה, עוד דוגמאות מספר:

ג. ההלבשה.

לחייל יש לספק „מנת־לבוש“ יסודית, וכן נעלים. מנה־זו כוללת כמה עשרות חלקי־תלבושת וחפצים. אף כי יש מידות שונות לחלקי התלבושת, קשה להתאימן לכל חייל, אולם לא די בכך. החפצים נקרעים, ולפעמים הולכים לאיבוד, ויש להחליפם או לספק חדשים במקומם. יש לתת לחייל שהות לטפל בתיקון בגדיו, וכן לבדוק אם אמנם עשה זאת ואם תלבושתו מסודרת. יש לדאוג למכבסה, גם הנעל היא חשובה. הרגל היא „כלי־זינר“ הראשונים במעלה של החייל הרגלי, והיבלות — אויביו האכזריים ביותר, כל אלה מחייבים שיטה, ואליה חייב החייל־הפרט להתרגל לא פחות מהאפסנאי של הפלוגה או של הגדוד. מותר לומר, שלאחר תקופת הסתגלות והטלת המשמעת השימושית בעניינים כגון אלה לא נפלה בשום אופן הופעתם החיצונית של החיילים הארץ־ישראליים מזו של

יחידות צבאיות רגילות אחרות. ונראו גם ניצני „גאות־היחידה“ השומרת גם על הופעתם החיצונית של חייליה.

ד. בריאות.

הוראות־זהירות חוזרות ונשנות, זריקות־חיסון מזמן לזמן, בדיקות קבועות ע"י הרופא, טיפול בחולים קלים והעברת המקרים הקשים לבתי־החולים הצבאיים, טיפול במתחלים ובאלה שנדמה להם שהם חולים, מלחמה במחלות־מין, במיוחד — הדאגה לכל אלה, ולעוד דברים לא מעטים, היא המסייעת להקים יחידה בריאה ולקיים את בריאותה. היו מקרים, ובזירות־המלחמה גדל מספר החולים מאחורי קורה־חזית, ממספר הפצועים באש האויב; וריבוי־חולים כזה אומר: בתי־חולים מלאים, ללא מקום לפצועי־הקרב, דרכים תפוסות ע"י שיירות־הרכב של השירות הרפואי, המכבידות על האספקה התקינה, ובעיקר — מחסור באנשים בריאים לחזית. והנה דוגמה קטנה בשטח זה. חייל מרגיש עצמו חולה, ומופיע בבוקר למרפאת הגדוד. הרופא בודק אותו ומחליט להעבירו לבית־החולים. הוא מועבר לבית־החולים, לפעמים לכמה ימים בלבד, ולפעמים לכמה חדשים. ולא עוד, אלא שיתכן ויחליף גם כמה בתי־חולים, בטרם יחזור ליחידתו, או ליחידה אחרת, שיוחלט בינתיים לצרפו אליה. מה דין חפציו כולם? אילו מהם הוא לוקח עמו, והיכן הוא משאיר את השאר? ואיך יובטח הדבר, שיוכל לקבלם בחזירתו? לכל אלה גיבשה שיגרת־הנסיון של הצבא תקנות מיוחדות ופקודות־קבע מתאימות. וכל המזלזל בהן — עלול להיכשל ולהכשיל.

סיכום ראשון של נסיון היחידות העבריות בשטח זה של הבריאות ושמירתה, גילה רמה גבוהה של נקיון אישי, — זו מנעה הרבה הופעות של מחלות, וכן אחוז נמוך ביותר, מכל מקום בתקופת המלחמה, של המחלות המיניות. „משמעת־בריאות“ זו, שהיתה גבוהה באופן יחסי לגבי השאר, עוררה את תשומת לבם של מפקדים רבים.

ה. המשכורת.

לחייל בצבא הבריטי נקצבת משכורת יומית המשתלמת אחת לשבוע או לשבועים. המשכורת היא לפי הדרגה, הוותק והמקצועיות שלו. ממנה ניתן לו להקציב הקצבות קבועות או חד פעמיות למשפחתו, או לאחרים. יכול הוא לצבור כסף, על חשבוננו, ולהוציאו אחר כך בבת אחת. גם סעיף־כספים זה שבהוי היחידה — אם ינוהל כסדר, הרי הוא עשוי לסייע לחייל וליחידה, למנוע ריטון על איחורים והחסרות מזה — ו„כאב ראש“ בשל הסתבכות החייל בעול כספי למעלה מיכולתו — מזה; וחשיבות יתרה נודעת לו גם לגבי פרשת יחסיו של החייל עם משפחתו והקרובים ללבו במולדת — דבר, המשפיע תמיד לטובה על מצב־רוחו ועל מצב־רוחה הכללי של היחידה.

ו. השמירה על הנשק, החגור, הציוד והטרנספורט.

הטכניקה והשיגרה של ניקוי הנשק והשמירה עליו, בין אם זה אקדח או תותח אנטי־טנקי, — וכן הפיקוח על הנקוי והשמירה, יום־יום, שבוע־שבוע,

יש בהם כדי להבטיח הרגל חשוב מאוד, באופן שבימי מבחן, בשעה שאין השעה פנויה לבקורת, עושה זאת החייל לבדו, באופן „אבטומטי“, תוך ידיעה ברורה שמשק השמור כראוי — פועל כראוי בקרב, והוא הדין בתחמושת, החגור ושאר חלקי הצידוד, הנמצאים בידי החייל.

ואשר לבעיית התובלה, וכלי-התובלה — עוד אגע ביתר פירוט; אולם אף היא שייכת לפרק זה של נסיון בחיי השירות: כיצד לנהל את כלל כלי-התובלה, ולשמור עליו, ולהפיק ממנו את מלוא תועלתו בשעת הצורך.

נסיונו של היחידות העבריות העלה, בשטח זה, כי אפשר וניתן לטפח בתוכן יחס רציני ואחראי לכלי-הנשק ולאביזרי-הצידוד הנמסרים לרשותו ולשמירתו של החייל-הפרט. במידה שקיים התנאי-הקודם ההכרחי של בקורת מתמדת — נתפתחו בהדרגה גם תכונות-האופי של הקפדה בנשק ובצידוד, דאגה לנקיונם, גאווה על מראיהם הנאה ויעילותם; אכן, במידה שניתן צידוד משומש ובלוי מדי — רב גם הולזול בו ובשמירה עליו; והיה גם אחוזו של מקרי רשלנות והזנחת הזין. התמונה לא היתה כולה תכלת, אך היא העידה על האפשרות הגמורה של עיצוב רמה צבאית-סידורית מספקת — ביחוד, אם נזכור, שכל המאמצים לגיבושה נעשו על רקע של העדר מסורת קודמת. אכן דריכות ההרגשה הלאומית והחטיבתית, היא ששימשה תחליף-מה לרקע-מסורת שכזה.

ז. הו"ה יחסים, חוק-ומשפט.

החייל והמפקד לומד לכבד, איש-איש, את דרגתו ואת דרגת זולתו, בין אם היא נמוכה משלו ובין שהיא גבוהה ממנה. הוא לומד, שכל הדרגות הן חשובות, כל אחת במקומה. הבנת דבר זה היא היסוד ליחסי-הגומלין שבין דרגות הצבא ובתוך הדרגות עצמן. אולם, כדי לשמור על דבר זה, וכן על דברים רבי-ערך אחרים יש צורך גם בתקנות מפורשות, ולכך קיים בצבא החוק הצבאי, המסתייע במשפט; ובהם משתמשים בזמן שעבודת „המכונה הצבאית“ מופרעה.

החוק הצבאי הוא גמיש; ואין ספק ששימוש למעשה תלוי במידה רבה בכושרו של הקצין-השופט. ו„תרגום“ זה של החוק ללשון-המציאות ישתנה וילך גם לפי נסיונו של הקצין — מזה, ונסיונה הקיבוצי של היחידה — מזה. קצין מנוסה ידע לפרש את החוק באורח מציאותי וגמיש ולהשתמש בו לתועלת הענין והיחידה, וכן ידע חייל מנוסה לקבל את תקנות החוק ברוח מתאימה. עם התפתחות היחידה החדשה והתגבשותה ישתנו סוגי העבירות, וכן ישתנה יחסם המספרי; וכשיחידה מנוהלת כראוי, ירד מספר העבירות של אנשיה. מענינת היתה, מבחינה זאת, המציאות שבתוך היחידות היהודיות. מסגרתו הפורמלית של החוק הבריטי הצבאי, היונק ממקורות שונים כל כך מאלה של המניעים הלאומיים-המסוריים, שהביאו את מרבית המתנדבים היהודיים לחיי-הצבא, לא נתקבלה לתחילה ע"י אנשי-הצבא העברים כדבר שמדרך-הטבע וכ„שלנו“. היה אירצון מסוים נוכח הכרח זה לקבל עול — אשר נראה לעתים קרובות כעול-זר. במשך הזמן נוצרה פשרה ידועה בין התקנות שבחוק לבין האוירה החברתית והדמות המיוחדת, האישית והלאומית, של היחידות האלה.

לא־מעט מהתקנות אף נתקבלו על דעתם של הותיקים יותר בשירות, כמיוסדות על הגיון אותם המצבים המזדמנים בחיי־הצבא דוקא. בסיכומו של דבר, אחוז ההתנגשויות־בחוק (כלומר, פשעים, אלה המהותיים ואלה שבמשמעת) לא היה גבוה, ובכמה סוגים — אף נמוך בהרבה מן ה"מקובל". אין זאת אומרת כלל וכלל, שנוצרה ביחידות הסינתזה השלמה בין החוק הצבאי הבריטי לבין ההרגשה המוסרית של חייל יהודי טיפוסי, ואילו לטיפוחם של סדר וחוק מקוריים יותר, מתואמים לאופי הלאומי ולצרכיו, טרם נמצאה ההזדמנות הראויה, הן מבחינת משך קיומן של יחידות עבריות והן מבחינת החופש בקביעת היסודות בהן.

"לא! אין זו ועדת־התרבות!"

לסיום פרק זה — ואף כי טרם יושלם בכך — יש לצרף לסעיפים שהוזכרו כאן את שאלות ארגון שעות הפנאי של החייל, מה שאנו קורין "עבודת־התרבות", לכל סוגיה וגווניה, וכן להוסיף את הטיפול בעניינים ה"אישיים" של החייל, עניני משפחה, צרותיו וקשייו הפרטיים, וכן את ההס־ברה וההדרכה בשאלות חברתיות ופור־ליטיות, כלליות ומיוחדות שהיחידה

נתקלת בהן לעתים. כל אלה, כשהם מצטרפים יחד, יש בהם כדי לתת לך מושג על היקף הנסיון הנרכש, על מרחב העניינים והבעיות, שמסגרת צבאית — מטבע היותה מסגרת שמגייסים לתוכה אנשים רבים לזמן ארוך — מתנהלת וחייה בו. וזה היקף העניינים והבעיות, שהוכללו כאן בכותרת: "הטכניקה של חיי־השירות".

על שאר עניינים, ומהם הנוגעים יותר לנסיון־שדה, ידובר בהזדמנות הבאה.

כִּי טוֹב לָנוּ לָמוֹת בַּמִּלְחָמָה, מִיָּאוֹת בְּרַע אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֶת צַמֵּן וְאֶת מִקְדָּשָׁנוּ.

— חשמונאים —

עַתָּה שְׁעוֹרְכִין הַמַּעֲרָכוֹת וְהֵם קָרְבִים לְהִלָּחֵם, מְשִׁיחֵי־הַמִּלְחָמָה עוֹמְדִים בְּמִקְוֵם גְּבוּהָ וְכֹל הַמַּעֲרָכוֹת לְפָנָיו. וְאוֹמֵר לָהֶם בְּלִשׁוֹן־הַקּוֹדֶשׁ: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, אֲתֵם קָרְבִים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל אֲבִיבֵיכֶם. אֵל יִבְרַךְ לְבַבְכֶם, אֵל תִּירָאוּ וְאֵל תִּחַזְּוּ וְאֵל תַּעֲרָצוּ מִפְּנֵיהֶם.

לרמב"ם, בהלכות המלחמה